

МЕЖІ КАРАНІСТІ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Злочини терористичного характеру є загрозою світового масштабу. За останні декілька років вони стали активно поширюватися, зокрема і на територію України. У статті акцентується увага на тому, що кримінально-правовий вплив реалізується через основні та інші заходи кримінально-правового характеру. Основним заходом кримінально-правового характеру, за допомогою якого реалізується караність злочинного діяння, є покарання, модель якого передбачена законодавцем у санкції статті кримінально-правової норми шляхом визначення виду, строку та розміру покарання, яке суд може застосувати за вчинення злочину.

Аналізується ступінь тяжкості злочинів терористичного характеру. Зроблено висновок про те, що санкції кримінально-правових норм, які передбачають караність злочинів терористичного характеру, відображають високу суспільну небезпеку таких злочинів і вказують на посилення каральної функції держави у цьому напрямку. Це цілком відповідає типовій суспільній небезпеці злочинної поведінки, описаної у диспозиціях кримінально-правових норм, що містять ознаки складів злочинів проти громадської безпеки.

У процесі аналізу розглядуваних норм на предмет відповідності виробленим наукою кримінального права правилам формулювання санкцій визначено низку проблемних аспектів, які, зокрема, стосуються встановлення максимальної межі покарання за злочин меншого ступеня тяжкості та відповідно мінімальної межі більш тяжкого злочину й особливостей передбачення у санкціях норм про злочини терористичного характеру додаткових видів покарань. Водночас законодавцем належно витримано вимоги щодо строків цих видів покарань, і відсутні випадки перевищення мінімального або максимального їх розміру.

Акцентовано увагу на доцільності виконання вимог Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму у частині визначення вчинення фінансування тероризму як підстави для застосування спеціальної конфіскації. Для цього запропоновано доповнити ч. 1 ст. 96-1 Кримінального кодексу України вказівкою на ст. 258-5. Пропонується підсилити каральний вплив щодо втягнення у вчинення терористичного акту (ч. 2 ст. 258-1) та сприяння вчиненню терористичного акту (ч. 2 ст. 258-4) службовою особою з використанням свого службового становища.

Ключові слова: злочини терористичного характеру, ступінь тяжкості злочинів, покарання, санкція, конфіскація майна, спеціальна конфіскація, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Terrorism is a worldwide threat. Over the past few years, they have been actively spreading to Ukraine. The article focuses on the fact that criminal influence is realized through basic and other measures of criminal nature. The main measure of criminal law, through which the punishment of a criminal act is realized, is the punishment, the model of which is provided by the legislator in sanctioning the article of the criminal law norm by determining the type, term and size of punishment that the court can apply for committing a crime.

The severity of terrorist offenses is analyzed. It is concluded that sanctions of criminal law, which provide for the punishment of crimes of a terrorist nature, reflect the high public danger of such crimes and at the same time indicate the strengthening of the punitive function of the state in this direction. This is entirely in line with the typical public danger of criminal behavior described in criminal law dispositions containing the features of crimes against public safety.

In the process of analyzing the considered norms for compliance with the criminal law science developed by the rules of the formulation of sanctions, a number of problematic aspects have been identified, which in particular concern the establishment of the maximum limit of punishment for a crime of lesser severity and accordingly the minimum limit of a more serious crime and the peculiarities of anticipation in sanctions of norms of crimes. the terrorist nature of additional types of punishment. At the same time, the legislator has duly complied with the requirements for the terms of these types of penalties and there are no cases of exceeding their minimum or maximum size.

Attention is paid to the expediency of meeting the requirements of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism with regard to the definition of committing terrorist financing as a basis for the use of special confiscation. For this purpose it is proposed to supplement part 1 of Article 96-1 of the Criminal Code of Ukraine with the reference to Article 258-5. It is proposed to reinforce the punitive influence on the involvement of an official in the exercise of a terrorist act (Article 258-1, paragraph 2) and the promotion of an act of terrorism (Article 258-4, paragraph 2).

Key words: *crimes of a terrorist nature, severity of crimes, punishment, sanction, confiscation of property, special confiscation, deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities.*

Вступ. Головні напрями кримінально-правової політики держави у сфері протидії злочинності можна виокремити з редакції ч. 2. ст. 3 Кримінального кодексу України (далі – КК України), відповідно до якої такими є встановлення злочинності діяння, визначення його караності, а також інших кримінально-правових наслідків. Результативність цих процесів залежить від того, наскільки системно прийнятно до кожного, зокрема злочинного прояву, будуть вони зrealізовані. В. Туляков справедливо відзначає, що «ефективність кримінально-правового впливу пов'язана з оцінкою комунікаційного ефекту кримінально-правового регулювання, кримінально-політичною обстановкою, особливостями правореалізації та праворозуміння на декількох рівнях соціальної взаємодії, кореспондуючи відчуттям індивідуальної чи мережевої безпеки суб'єктів кримінально-правових відносин» [1, с. 23]. Тероризм є глобальною проблемою сучасності. Навіть поодинокі його прояви спричиняють дисбаланс у суспільстві, породжують відчуття страху та загальної незахищеності. Завданням кримінально-правової доктрини є проведення комплексної ревізії ефективності як законодавчого, так і правозастосовного аспекту у питанні реалізації кримінально-правового впливу щодо групи злочинів терористичного характеру.

Теоретична концепція злочинів терористичного характеру представлена значною кількістю наукових праць. До розробки цього напрямку кримінально-правового регулювання долучилися, зокрема, В.Ф. Антипенко, В.І. Борисов, В.К. Гришук, Н.О. Гуророва, А.О. Данилевський, В.П. Смелянов, О.О. Кваша, О.М. Костенко, І.О. Криворучко, О.М. Литвак, М.І. Мельник, М.В. Семикін, В.П. Тихий, М.І. Хавронюк та багато інших криміналістів. Прогнози науковців і практиків щодо зниження інтенсивності цього негативного явища є, на жаль, невтішними. З одного боку, це цілком закономірно, адже тероризм є складним феноменом, вже з огляду на те, що, що посягає на множину охоронюваних правом об'єктів. Це зумовлює необхідність проведення широкомасштабних і міжгалузевих заходів впливу на таку небезпеку, які є не дуже ефективними, судячи вже навіть із того, як часто до нас потрапляє інформація про злочинні прояви тероризму не лише у нашій державі, а й за її межами.

Постановка завдання. Метою цієї наукової статті є проведення теоретичної розвідки щодо ефективності караності злочинів терористичного характеру в частині законодавчих прийомів щодо конструювання санкцій норм, які передбачені ст. 258–258-5 КК України.

Результати дослідження. Відсутність законодавчої дефініції поняття «кримінально-правовий вплив» породжує цілу низку дискусійних аспектів щодо правової природи цього напрямку кримінально-правової політики. Як видається, буде правильно стверджувати, що він реалізується уповноваженими органами державної влади, спрямований на охорону найбільш цінних суспільних відносин від заподіяння їм істотної шкоди та запобігання вчиненню кримінальних правопорушень з метою досягнення соціально корисного результату. Формами реалізації кримінально-правового впливу є передбачені законодавством заходи кримінально-правового характеру.

Залежно від різних критеріїв заходи кримінально-правового характеру можуть бути віднесені до різних класифікаційних груп. Це цілком обґрунтовано з огляду на можливість застосування заходів кримінально-правового характеру до різних обставин, що мають кримінально-правове

значення. Визначення видів заходів кримінально-правового характеру щодо осіб, які вчинили злочини терористичного характеру, більш доцільно проводити, виділяючи основні та інші заходи кримінально-правового характеру. Основні заходи кримінально-правового характеру реалізуються у процесі застосування кримінальної відповідальності. До таких заходів слід віднести: покарання, звільнення від покарання та його відбування, пом'якшення покарання та судимість. Ці заходи можна класифікувати залежно від їх опису у статті Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за злочин. З огляду на це лише покарання є тим заходом кримінально-правового характеру, який передбачений у санкції кримінально-правової норми.

Як стверджує Н.А. Орловська, диференціація кримінально-правового впливу здійснюється шляхом формування кримінально-правової санкції [2, с. 12]. З урахуванням межі караності всі злочини терористичного характеру за ступенем тяжкості можна розподілити на такі види: 1) 3 злочини середньої тяжкості – ч. 1 ст. 258-1, ч. 1, 2 ст. 258-2 КК України; 2) 6 тяжких злочинів – ч. 1 ст. 258, ч. 2 ст. 258-1, ч. 1, 2 ст. 258-4, ч. 1, 2 ст. 258-5 КК України; 3) 4 особливо тяжких злочинів – ч. 2 ст. 258, ч. 3 ст. 258, ч. 1 ст. 258-3, ч. 3 ст. 258-5 КК України.

Аналіз 13 санкцій злочинів терористичного характеру показує, що суспільна небезпека цих злочинів високо оцінена законодавцем. По-перше, особливо тяжкими злочинами визнаються не лише кваліфіковані й особливо кваліфіковані склади злочинів, але й передбачена караність за таким ступенем основного складу злочину, а саме створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації (ч. 1 ст. 258-3 КК України). По-друге, в основні переважно у санкціях статей міститься максимальний розмір покарання, який відповідає певному виду злочину за ступенем тяжкості, наприклад, до п'яти років позбавлення волі за середньої тяжкості злочин (ч. 1 ст. 258-1 КК України), до десяти років позбавлення волі за тяжкий злочин (ч. 1 ст. 258 КК України) та до п'ятнадцяти років позбавлення волі за особливо тяжкий злочин (ст. 258-3 КК України). По-третє, значне посилення санкцій відбувається у кваліфікованих складах злочинів. За вчинення терористичного акту, що призвело до загибелі людей, передбачене як одне із покарань довічне позбавлення волі.

Кожна держава має зацікавленість у формуванні системи кримінально-правових санкцій, за допомогою якої можна ефективно реалізовувати загальну та спеціальну превенцію у протидії злочинності. Проведений аналіз санкцій кримінально-правових норм, які передбачають злочини терористичного характеру, дозволяє встановити, що при їх конструюванні використано такі види покарань: 1) основні види покарань – виправні роботи; арешт; обмеження волі; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі; 2) додаткові види покарань – конфіскація майна; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Загалом законодавець у санкціях злочинів терористичного характеру надає перевагу основному покаранню у виді позбавлення волі на певний строк.

Однак для ефективного впливу на злочинність, а також із метою належної диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання необхідно, щоб конструювання санкцій кримінально-правових норм відповідало певним правилам. Насамперед, як зазначає Ю.А. Пономаренко, побудова санкцій статей Особливої частини КК України повинна здійснюватися з урахуванням встановлених у статтях Загальної частини розмірів (особливо максимальних) видів покарань [3, с. 189]. Проектуючи на кримінально-правові санкції норм про злочини терористичного характеру положення Загальної частини КК України, можна констатувати, що законодавцем належно витримано вимоги щодо строків цих видів покарань, і відсутні випадки перевищення мінімального або максимального їх розміру. Також слід наголосити на дотриманні ще одного правила конструювання санкцій, яке полягає у розумному звуженні меж покарання, що цілком дозволяє суду провести належну індивідуалізацію покарання за злочини терористичного характеру.

Натомість треба звернути увагу на особливості передбачення у санкціях норм про злочини терористичного характеру додаткових видів покарань, а саме у виді конфіскації майна та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Конфіскація майна як додатковий вид покарання передбачена у всіх без винятку санкціях кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за злочини терористичного характеру. І лише щодо фінансування тероризму конфіскація майна визначається законодавцем як додаткове обов'язкове покарання. У контексті розгляду караності злочинів терористичного характеру особливо важливо звернути увагу на обґрунтованість застосування цього виду покарання. Із ч. 2 ст. 59 КК України випливає, що конфіскація майна встановлюється за злочини з урахуванням як ступеня тяжкості,

так і мотиву вчинення злочину. Однак далі по тексту цієї кримінально-правової норми зроблено т. зв. «законодавче виключення», суть якого зводиться до того, що, зокрема, за злочини проти громадської безпеки цей вид покарання має встановлюватися незалежно від ступеня їх тяжкості. Водночас невирішеним залишилося питання щодо обмеженості злочинів за корисливим мотивом. Такий дисбаланс у правовому регулюванні може бути розцінено дуже неоднозначно. Розглядувана прогалина має бути усунута самим законодавцем. Якщо, зважаючи на підвищену суспільну небезпеку злочинів терористичного характеру, законодавець вважає підсилити цю ознаку також і конфіскацією майна як додатковим видом покарання, тоді слід уточнити у ч. 2 ст. 59 КК України, що за злочини проти громадської безпеки цей вид покарання може застосовуватися «незалежно від ступеня їх тяжкості та мотиву вчинення злочину».

Натомість є інша сторона цього питання – не менш проблемна. Кримінально-правова природа конфіскації майна є спірною, вже з огляду на те, що полягає у позбавленні засудженого частини або всього майна, що є його власністю. У свою чергу, у ч. 1 ст. 50 КК України зазначається, що покарання поряд з іншими ознаками полягає «в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого». І.О. Криворучко позитивно оцінює застосування конфіскації майна як додаткового виду покарання та пропонує вказати у ч. 1 ст. 258-3 КК України на його обов'язковий характер [4, с. 184].

В.В. Шаблістий висловлюється що загальна конфіскація майна як вид покарання має бути скасована через її невідповідність Конституції України [5, с. 137]. Конвенційне право на мирне володіння майном може бути обмежене у випадках правомірного позбавлення власності з боку держави, а саме у випадку конфіскації та експропріації майна (ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.). Європейський суд з прав людини вбачає порушення цієї норми навіть у тому разі, коли не була дотримана розумна пропорційність між втручанням у права фізичної особи та інтересами суспільства, а також, коли є істотний дисбаланс між тягарем, що довелось понести приватній особі, і цілями інтересів суспільства, які маються на увазі. Правомірність конфіскації вбачається лише у тих випадках, коли повністю доведено злочинний характер походження відповідного майна [5, с. 137].

Міжнародна спільнота нормами права апелює, що кожна держава-учасниця вживає відповідно до принципів свого внутрішнього законодавства належних заходів для конфіскації коштів, які використовувалися або були виділені з метою вчинення фінансування тероризму, і надходжень, отриманих внаслідок таких злочинів (ч. 1 ст. 8 Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р.) [6]. Таким чином, конфіскація майна розглядається міжнародним співтовариством і країнами-членами Європейського Союзу як ефективний засіб протидії міжнародним злочинам у сфері фінансування тероризму. Кримінально-правова природа конфіскації майна як додаткового виду покарання за кримінальним законодавством є відмінною від спеціальної конфіскації. Відтак вказівку у санкціях норми про фінансування тероризму (ст. 258-5 КК України) на конфіскацію майна не слід вважати належним виконанням обов'язку, взятого на себе державою при ратифікації вказаних документів. З огляду на зазначене видається обґрунтованим передбачити серед підстав застосування спеціальної конфіскації ст. 258-5 КК України.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю встановлюється як додатковий обов'язковий вид покарання у санкції ч. 2 ст. 258-2 та у всіх частинах загальної ст. 258-5 КК України. У свою чергу, за правилами ч. 2 ст. 54 КК України позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України. Якщо дотримуватися системності у законотворчому процесі, то доцільно було б для злочинів зі спеціальним суб'єктом, особливо якщо це службові особи, встановлювати розглядуваний вид покарання як додатковий обов'язковий. Тобто зміст диспозицій ч. 2 ст. 258-1 та ч. 2 ст. 258-4 КК України в контексті вчинення злочинів службовою особою з використанням службового становища має одержати логічне продовження у санкціях цих норм у вигляді доповнення їх вказівкою «з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю».

Відповідно до ще одного правила конструювання санкцій статей – мінімальна межа санкції частини статті, що встановлює покарання, не повинна заходити за максимальну межу покарання, встановленого за менш небезпечне діяння [7, с. 242]. Цьому правилу кореспондує інше, відповідно до якого мінімальна межа покарання, встановленого за небезпечніше діяння, повинна бути верхньою межею покарання за менш небезпечне діяння [8, с. 182]. Йдеться про т. зв. в науці кримінального права «драбину» санкцій за основний та кваліфіковані склади злочинів, тобто визначеність покарань або «у стик» або «з перекриттям».

Вимоги цих правил дотримано лише при конструюванні санкцій ст. 258-5 КК України («Фінансування тероризму»). У ч. 1 ст. 258-5 КК України верхня межа покарання становить «до восьми років», а у ч. 2 нижня межа покарання – «від восьми років». Відповідно у ч. 2 верхня межа покарання у виді позбавлення волі – «до десяти років», а у ч. 3 нижня межа цього ж покарання – від 10 років. У всіх інших санкціях норм про злочини терористичного характеру розглядані правила не виконуються. Так, наприклад, за ч. 1 ст. 258 КК України терористичний акт карається позбавленням волі від п'яти до десяти років, тоді як у ч. 2 цієї статті межа покарання у виді позбавлення волі становить «від семи років до дванадцяти років». У ч. 3 ст. 258 КК України передбачено основне покарання «у виді позбавлення волі строком від семи до дванадцяти років». Порушення принципу диференціації кримінальної відповідальності полягає у тому, що за вчинення терористичного акту, що призвів до заподіяння значної майнової шкоди, може бути призначене суворіше покарання, ніж за теж саме діяння, яке призвело до загибелі людини.

Не виконує свого функціонального призначення для підсилення ступеня тяжкості злочину покарання у виді обмеження волі у ч. 2 ст. 258-2 КК України. Так, у ч. 1 ст. 258-2 КК України («Публічні заклики до вчинення терористичного акту») встановлюється лише максимальна межа строку цього виду покарання, а саме «до трьох років». Публічні заклики до вчинення терористичного акту, вчинені з використанням засобів масової інформації, є кваліфікованим складом злочину, за яке може бути призначене покарання у виді обмеження волі з максимальним строком «до чотирьох років». Мінімальний строк покарання в обох злочинах може становити відповідно до ч. 2 ст. 61 КК України від одного року обмеження волі. Тобто відсутні перепони для призначення покарання за основний і кваліфікований склад злочину в однакових мінімальних межах. Це суперечить загально визнаному принципу, відповідно до якого при конструюванні санкцій слід брати до уваги характер і ступінь суспільної небезпечності передбаченого в диспозиції статті злочину [9, с. 87].

Щодо правила конструювання санкцій статей за певним видом, то науковці відзначають, що у санкціях статей має бути закріплена альтернатива основним видам покарань [10, с. 100]. Санкції кримінально-правових норм, які передбачають злочини терористичного характеру, є загалом відносно визначеними – 10 санкцій. Альтернативними є лише 2 санкції, які передбачені ч. 1 та 2 ст. 258-2 КК України. Усі без винятку санкції цих норм є кумулятивними, оскільки поряд із основним покаранням передбачене одне або два додаткові покарання. Думається, що у питанні альтернативності санкцій має бути дотриманий зважений підхід залежно від ступеня тяжкості злочину. Тому доцільно у цьому питанні прислухатися до Н.А. Орловської, яка стверджує, що чим тяжчим є злочин, то менша кількість видів основних покарань має бути передбачена у санкції [2, с. 30]. У контексті злочинів терористичного характеру, які посідають на громадську безпеку та цілу низку інших об'єктів, доцільно зберігати більшість санкцій саме відносно визначеними.

Висновки. Підводячи підсумок наукової розвідки, зауважу, що аналіз лише одного із заходів не дає повного уявлення про ефективність кримінально-правового впливу щодо злочинів терористичного характеру, але дозволяє оцінити законодавчу діяльність в аспекті встановлення покарання за ці злочини. Межі караності, закріплені у санкції статті, відображають реальну суспільну небезпеку злочинів терористичного характеру. Однак все ж є проблеми у конструюванні санкцій, тобто констатовано невідповідність їх деяким правилам. Адже важливо зауважити, що санкція має стати орієнтиром для призначення покарання, яке було б справедливим для самого засудженого за злочин терористичного характеру, а також, що особливо важливо, таким його має визнати усе суспільство. І найважливіше – домогтися, щоб таким чином вдалося знизити існуючу загрозу від злочинів терористичного характеру.

Список використаних джерел:

1. Туляков В. Сингулярність кримінального права та державний примус *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. 768 с.

2. Орловська Н.А. Санкції кримінально-правових норм: засади та принципи формування : автореф. ... дис. докт. юрид. наук : 12.00.08 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 42 с.

3. Пономаренко Ю.А. Значення системи покарань для диференціації кримінальної відповідальності в санкціях статей Особливої частини КК України. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності* : міжнародний симпозіум, 11–12 вересня 2009 р. Львів : ЛьвДУВС, 2009. С. 188–190.

4. Криворучко І.О. Протидія діяльності терористичних організацій в Україні засобами кримінальної юстиції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2019. 315 с.

5. Шаблистий В.В. Конфіскація та спеціальна конфіскація як можливий наслідок вчинення корупційного правопорушення *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 130–138.

6. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999, ратифікована Законом України від 12.09.2002 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_518 (дата звернення 17.12.2019)

7. Філей Ю.В. Вплив принципу диференціації кримінальної відповідальності на побудову кримінально-правових санкцій. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності* : міжнародний симпозиум, 11–12 вересня 2009 р. Львів : ЛьвДУВС, 2009. С. 240–243.

8. Павлик Л.В. Диференціація кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері економіки : дис.. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2013. 248 с.

9. Музика А.А., Горох О.П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення : монографія. Київ : Паливода А.В., 2012. 404 с.

10. Хавронюк М.І. Щодо відповідності санкцій кримінально-правових норм суспільній безпеці діянь *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2002. № 1. С. 101–109.

УДК 343.91.343.85

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.4-1.47>

ТАМЕРЛАН КУРБАН

НЕКОТОРЫЕ АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ЭКСТРЕМИСТСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье освещены особенности расследования преступлений экстремистской направленности. Осуществлена разработка научно-методических основ для судебно-медицинской экспертизы экстремистских материалов. Разработаны правовые и методологические основы таких видов экспертиз. Рассмотрены некоторые научно-теоретические, методологические, организационно-тактические аспекты раскрытия и расследования преступлений экстремистской направленности; понятие, виды, признаки, особенности экстремизма и экстремистской деятельности. Проведён анализ монографических работ, посвящённых уголовно-правовым, криминологическим, криминалистическим и уголовно-процессуальным аспектам экстремизма. Проанализированы законы Азербайджанской Республики, другие нормативно-правовые акты, принятые в области борьбы с экстремизмом, нормы Уголовного кодекса Азербайджанской Республики, которые предусматривают уголовную ответственность за ряд форм и видов экстремизма. Отмечены основные исследовательские задачи, направленные на разработку научно-теоретических, организационно-тактических, методологических и правовых (процессуальных) основ расследования преступлений экстремистской направленности. Сформирован комплекс задач, которые имеют первостепенное значение в рассматриваемой сфере. Доказано, что существует необходимость в создании современной научно-методической, организационно-тактической, технической и информационной системы обеспечения расследования экстремистской деятельности с учётом современных

© ТАМЕРЛАН КУРБАН – диссертант (Центр судебной экспертизы при Министерстве юстиции Азербайджанской Республики)